

2. Мартин О.М. Державне регулювання ринку землі в Україні / О.М.Мартин // Науковий вісник, 2004. – випуск 14.1. – С. 262-266.
3. Ліщенко Т.М. До створення регіональної інфраструктури ринку земель сільськогосподарського призначення // Матеріали міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів “Екологічні проблеми сталого розвитку агро сфери в умовах реформування земельних відносин та шляхи раціонального використання і охорони земель”. – Х., 2005. – С.40-41.
4. Артюшин В.І. Проблеми становлення та функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні / Артюшин В.І., Кобець М.І., Пугачов М.І. К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки ПРООН, 2007. — 60 с.
5. Попов А.С. Економічні засади формування сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах земельних відносин: автореф. на дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / ННЦ «Інститут аграрної економіки УААН». – Х., 2006. – 18 с.

УДК 657.1

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, ЯК ОСНОВА ДЛЯ СТВОРЕННЯ НОВИХ І ЕФЕКТИВНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бондарчук Н.В., к.е.н., професор

Дніпропетровський державний аграрний університет

У статті визначено принципи методи та об'єкти управлінського обліку і проаналізовано проблеми підвищення результативності діяльності підприємств на основі прийняття управлінських рішень.

In article principles methods and objects of the administrative account are defined and problems of increase of productivity of activity of the enterprises on the basis of acceptance of administrative decisions are analysed.

Постановка проблеми. Розвиток підприємства в ринкових умовах визначається відповідними стратегічними цілями та завданнями, досягнення яких здійснюється за допомогою отримання в процесі функціонування певних проміжних результатів. Отже, для реалізації стратегії підприємства керівництву, в першу чергу, необхідно зосередитися на управлінні результативністю, при цьому регулярно співставляти отримані результати з відповідними поставленими цілями.

Але внаслідок високої мінливості ринкових умов, при управлінні фінансово-господарською діяльністю підприємства необхідно використовувати відповідні методи та інструменти стратегічного та оперативного управління за допомогою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Інформація, яка отримується в системі управлінського обліку, являє собою всі особливості роботи підприємства, повністю розкриває економічні, технічні можливості підприємства, ресурси, які використовуються, фінансові можливості тощо. Недооцінка ролі управлінського обліку призводить до нераціонального використання інтелектуальних, інформаційних, організаційних та фінансових ресурсів підприємства, необґрунтовано підвищує витрати, які в свою чергу призводять до зростання собівартості продукції, знижують її конкурентоспроможність та результативність всього підприємства.

Збільшення результативності господарської діяльності підприємства є важливою проблемою, вирішення якої дозволить забезпечити стійкий розвиток, як окремого підприємства, так і економіки держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні аспекти методології та організації управлінського обліку знайшли відображення у працях П. Атамаса, Е. Аткинсона, І. Білоусова, С.Ф. Голова, С. Левицької та інших.

Однак залишились не вирішеними питання впливу управлінського обліку на формування кінцевих результатів господарської діяльності підприємства.

Метою статті є дослідження поняття управлінський облік та аналіз проблем підвищення результативності діяльності підприємств на основі прийняття рішень

Виклад основного матеріалу дослідження. Управлінський облік - це внутрішній облік, який ведеться для задоволення потреб у інформації керівництва всього підприємства та його структурних підрозділів. Якщо фінансовий облік регулюється міжнародними і національними стандартами та нормативними актами, то головним критерієм організації управлінського обліку є корисність одержуваної інформації для оцінки, контролю і прийняття управлінських рішень.

На сьогодні одним з дискусійних та актуальних питань у теорії та практиці бухгалтерського обліку є поняття «управлінський облік».

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», «внутрішньогосподарський (управлінський) облік - система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішнього користування у процесі управління підприємством» [7]. У даному випадку виходить, що поняття управлінського та внутрішньогосподарського обліку є тотожними. Але сучасний розвиток економічних відносин і умов діяльності господарських одиниць обумовив підвищення вимог до інформаційного забезпечення керівництва кожного підприємства. Такої ж думки дотримується і С. Левицька, зазначаючи, що «управлінський облік є не тільки системою збору, реєстрації та узагальнення інформації, а й системою управління підприємством» [5]. На думку В. Палія, управлінський облік включає елементи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, що підтверджує наявність набагато ширших можливостей досліджуваної системи [6]. М. Чумаченко також відносить до функцій управлінського обліку узагальнення нормативів і планування витрат, аналіз собівартості, врахування не фінансових показників, прийняття рішень, що доводить масштабність управлінського обліку порівняно з традиційним обліком [8].

Відомі зарубіжні вчені-економісти Е. Аткинсон, Р. Банкер, Р. Каплан, М., які дають наступне визначення сучасного управлінського обліку, як того, що «додає вартість, процес безперервного вдосконалення планування, проектування, вимірювання і функціонування систем фінансової і не фінансової інформації, яка спрямовує дії менеджера, мотивує поведінку і підтримує та створює культурні цінності, необхідні для досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей організації» [2].

Аверчев І. визначає управлінський облік як «процес ідентифікації, вимірювання, накопичення, проведення аналізу, підготовки, інтерпретації і представлення фінансової інформації, необхідної управлінській ланці підприємства для здійснення планування, оцінки і контролю господарської діяльності». Така інформація, на думку вченого, дозволяє, також, організувати оптимальне використання ресурсів підприємства і контроль за повнотою їх обліку [1].

Аналізуючи визначення управлінського обліку, можна простежити два основних підходи:

1) управлінський облік розглядається як система, що включає функції традиційного бухгалтерського обліку (спостереження, вимір, систематизацію і відображення на рахунках), економічного аналізу й планування;

2) управлінський облік розглядається як складова частина традиційного бухгалтерського обліку.

Таким чином, дослідивши безліч дефініцій, ми пропонуємо під управлінським обліком розуміти внутрішню інформаційну систему, що надає інформацію для прийняття рішень на всіх рівнях підприємства. До завдань цієї системи, насамперед, відносяться: калькуляція собівартості робіт і послуг (виробничий облік); планування (бюджетування); аналітичні розрахунки; і, як результат, - складання управлінської звітності. Саме на підставі управлінської звітності зацікавлені користувачі приймають рішення та контролюють діяльність підприємства. Інформація для управлінського обліку формується на основі однієї і тієї ж бази, що й інформація для фінансового й податкового обліку (даних про господарську діяльність підприємства).

Отже, управлінський облік - це інтегрована внутрішньогосподарська інформаційна система поточного спостереження й контролю як за окремими господарськими операціями в ході їх безпосереднього здійснення, так і за всією фінансово-господарською діяльністю підприємства, з метою інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень обліковцями всіх рівнів для досягнення оперативних і стратегічних цілей підприємства.

Можна відзначити дві головні особливості управлінського обліку - орієнтація на користувача інформації та оперативність надання даних характеризує сутність управлінського обліку. При цьому потреби обліковців в інформації для прийняття рішень і контролю будуть залежати, по-перше, від функціональної сфери, в якій вони спеціалізуються, по-друге, від їх положення в організаційній структурі управління підприємством. У зв'язку з цим, система управлінського обліку в конкретному підприємстві може бути побудована різними способами, що враховують цю специфіку.

Другою особливістю управлінського обліку є оперативність, яка зумовлена тим, що інформація для прийняття рішень і контролю буде корисна тільки в тому випадку, коли вона вчасно передається користувачам. При розбудові складних систем управлінського обліку, що охоплюють усі рівні керування, вимога оперативності диктує необхідність автоматизації облікових процедур, оскільки ручне оброблення даних не дає можливості забезпечити своєчасність одержання інформації.

Отже, характеризуючи сутність управлінського обліку, необхідно відзначити наступну відмінну рису: управлінський облік акумулює інформацію про фінансово-виробничу діяльність і об'єднує процес управління з обліковим процесом підприємства. І тут особливого значення набуває організація ефективної системи управлінського обліку, яка базується на чіткій організаційно-методичній основі. Основні елементи та їх взаємозв'язки, що характеризують організаційно-методичні основи управлінського обліку підприємства, представлені у наступний спосіб (рис. 1).

У сучасних умовах управлінський облік через свої функції виступає в якості основного інформаційного фундаменту управління внутрішньою діяльністю підприємства, її стратегією і тактикою. Основним його призначенням є виробництво інформації для прийняття оперативних і прогнозних управлінських рішень. Виходячи з цього, метою управлінського обліку є інформаційне забезпечення управлінських рішень для досягнення цілей, контролю і регулювання стратегічних, тактичних і оперативних цілей і завдань діяльності підприємства.

Тактика управлінського обліку включає організацію, облік, контроль, мотивацію, аналіз і регулювання раніше ухвалених рішень, а також відповідальність за їх виконання.

Стратегія управлінського обліку представляє собою систему аналізу, прогнозування, планування і координації управлінських рішень, що визначають розвиток підприємства на тривалий період.

Предметом управлінського обліку є виробнича, комерційно-збутова і інвестиційна (у частині капітальних витрат) діяльність підприємства та його окремих структурних підрозділів у процесі всього циклу управління.

Зміст предмета управлінського обліку розкривається його численними об'єктами, які можна об'єднати у дві групи:

- 1) виробничі ресурси, які забезпечують результативну працю персоналу в процесі господарської діяльності;
- 2) господарські процеси та їх результати, що становлять у сукупності фінансово-виробничу діяльність підприємства.

Об'єкти управлінського обліку відображаються в інформаційній системі організації через сукупність прийомів і способів, що становлять основу методу управлінського обліку.

В управлінському обліку використовуються всі елементи методу фінансового обліку, такі як: документація й інвентаризація, система рахунків, подвійний запис, оцінка, калькуляція, баланс, звітність. Крім того, в управлінському обліку широко застосовуються прийоми економічного аналізу, статистичні методи тощо.

Управління підприємством є складним і комплексним процесом. Система обліку, що відповідає вимогам управління, також складна і включає багато складових. До того ж склад елементів управлінського обліку може змінюватись в залежності від цілей управління. Але будь-яка система управлінського обліку повинна базуватись на науково-обґрунтованій основі, що становлять наукові підходи й принципи.

Рис. 1. Організаційно-методичні основи управлінського обліку

Наукові підходи, які застосовуються при організації управлінського обліку, можуть бути загальними і частковими. До загальних наукових підходів відносяться системний, комплексний і комп'ютерний. До часткових: інтеграційний, ситуаційний, динамічний, спеціальний. У сучасних умовах особ-

лива увага приділяється розвитку підходу людських відносин і процесуальному підходу.

На нашу думку при організації системи управлінського обліку наукові підходи взаємозалежні з науковими принципами і їх можна об'єднати у дві групи: принципи організації управлінського обліку; принципи функціонування і удосконалення управлінського обліку.

Оскільки на вітчизняних підприємствах система управлінського обліку має бути орієнтована на відображення і нагромадження інформації, то її організація повинна ґрунтуватися, в першу чергу, на базових бухгалтерських принципах, серед яких найбільш важливими є: подвійний запис і відображення фактів господарської діяльності в тому періоді, коли вони відбулися; принцип превалювання сутності за формою; дотримання балансу між вигодами й витратами; пріоритет змісту над формою; принцип відповідності.

Система управлінського обліку складається з безлічі процедур, які в процесі господарської діяльності підприємства в залежності від цілей управління можуть змінюватись. Проте вони повинні відповідати певним специфічним принципам, відповідно до яких здійснюється функціонування і удосконалення системи управлінського обліку, основними з яких є: безперервність обліку; використання єдиних одиниць виміру для планування і обліку; спадкоємність і багаторазове використання первинної й проміжної інформації для цілей управління; формування показників внутрішньої звітності як основи комунікаційних зв'язків між рівнями управління; застосування бюджетного (кошторисного) методу управління; повнота і аналітичність; періодичність; цілеспрямованість; оперативність; достатність; адресність; гнучкість; захищеність від несанкціонованого доступу й конфіденційність.

Сукупність перерахованих принципів повинна забезпечити дієвість системи управлінського обліку, але жодним чином не повинна уніфікувати обліковий процес.

Наступним елементом організаційно-методичних основ управлінського обліку є функції управлінського обліку:

–забезпечення інформацією користувачів всіх рівнів управління, необхідної для поточного планування, контролю й прийняття оперативних управлінських рішень;

–формування інформації, яка є засобом внутрішнього комунікаційного зв'язку між рівнями управління та різними структурними підрозділами одного рівня;

–оперативний контроль і оцінка результатів діяльності внутрішніх підрозділів і підприємства в досягненні мети;

–перспективне планування й координація розвитку підприємства в майбутньому на основі аналізу й оцінки фактичних результатів діяльності.

Висновки. Розглянуті вище блоки організаційно-методичних основ є комплексними зі своїми цілями й завданнями, з відповідним інформаційним базисом, ув'язаним у просторі й часі, й служать базою для організації нових і ефективних систем управління організацій.

Література:

1. Аверчев И.В. Управленческий учет и отчетность. Постановка и внедрение/ И. Аверчев. - Москва: Вершина, 2007. – 512 с.
2. Аткинсон Е. Управленческий учет/ Е. Аткинсон, Р. Банкер, М. Каплан, М. Янг; Пер. с англ. - М.: изд. Дом «Вильямс», 2003. – 878 с.
3. Білоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку // / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 3. – С. 35-40.
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія / С.Ф. Голов. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
5. Левицька С. Управлінський та внутрішньогосподарський облік: завдання, мета, чинники ефективного впровадження / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №2. – С.27-35.
6. Палій В.Ф. Управленческий учет - новое прочтение внутрихозяйственного расчета / В.Ф. Палій // Бухгалтерський облік. – 2000. – №17. - С. 58-62.
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV/ Все про бухгалтерський облік. – 2011. – 10. – С. 1-3.
8. Чумаченко М. Управлінський облік в Україні / М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – №6. – С.43–47.

УДК 338.43:631.15:631.6.02

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ У ВЗАЄМВІДНОСИНАХ ПІДПРИЄМСТВ АПК

*Березіна Л.М., к.е.н., доцент, докторант
Полтавська державна аграрна академія*

Розглядаються проблеми впливу фінансових важелів на формування ефективних організаційно-економічних взаємовідносин між підприємствами усіх сфер АПК, обґрунтовуються підходи щодо їх вирішення.

The problems of influence of financial leverages on forming of effective organizationally economic mutual relations between the enterprises of all spheres of agro-industrial complex are examined, and there are grounded the approaches of their solvation.

Постановка проблеми. У ринкових умовах господарювання фінанси набувають якісно нового змісту. Вони перетворюються у важливий регулятор економічних процесів у суспільстві. Світова практика господарювання переконує, що фінансовий механізм в АПК в умовах ринку зорієнтований, головним чином, на виконання розподільчої, контрольної й захисної функції. Важливе значення для подальшого розвитку організаційно-економічних відносин підприємств АПК має формування ефективного фінансового механізму не лише у сфері виробництва, але й у сфері торгівлі сільськогосподарською продукцією, сировиною та продуктами харчування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі знаходимо чимало публікацій стосовно ролі фінансового забезпечення підприємств окремих галузей і сфер національної економіки України, у тому числі і сільського господарства (це роботи Андрійчука В.Г., Аранчій В.І., Кириленка І.Г., Могильного О.М., Саблука П.Т., Ткаченко В.Г. та ін.). Аналіз результатів досліджень свідчить про відсутність наукових розвідок, де б ви-